

УДК 342.95:343.85:343.97

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.91.3.34>

ОКРЕМІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА РОЗГОЛОШЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ВИКРИВАЧА ТА ЙОГО БЛИЗЬКИХ ОСІБ

Усікова Н.П.,
аспірант заочної форми навчання
кафедри адміністративного процесу та права
Національної академії внутрішніх справ
ORCID: 0009-0006-6609-8292
e-mail: 0506211997@ukr.net

Усікова Н.П. Окремі аспекти адміністративної відповідальності за розголошення інформації про викривача та його близьких осіб.

У статті зазначається, що на сьогодні залишається низька неврегульованих питань, які стосуються забезпечення права викривача на конфіденційність та анонімність, що може створювати проблеми під час реалізації положень частини 2 статті 172⁸ Кодексу України про адміністративні правопорушення. Вказана проблематика має не тільки наукове, а й неабияке практичне значення, так як помилка при кваліфікації правопорушення цього делікту обумовлена неправильним встановленням об'єкта та предмета посягання.

Вказується, що термін «близькі особи викривача» в розумінні Закону України «Про запобігання корупції» та «члени сім'ї викривача» в розумінні Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» – відрізняються по складу осіб, що обмежує застосування до певних категорій осіб з числа близьких осіб викривача заходів безпеки, і відповідно, обмеження предмету адміністративного правопорушення частини 2 ст. 172⁸ КУпАП. Автор пропонує приведення норм Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», Кримінального процесуального кодексу України щодо визначення осіб щодо яких вживаються заходи забезпечення безпеки до норм, які визначені у Законі України «Про запобігання корупції».

Також акцентується увага на тому, що у частинах 2 та 3 статті 53⁵ Закону України «Про запобігання корупції» відсутні положення щодо поширення на близьких осіб викривача положень щодо конфіденційності та анонімності, у зв'язку з чим автором підготовлено відповідні пропозиції.

У роз'ясненні Національного агентства з питань запобігання корупції від 24 лютого 2021 року № 4 «Щодо забезпечення права викривача на конфіденційність та анонімність» визначається перелік відомостей розголошення яких надає можливість ідентифікувати лише викривача. Автор статті пропонує внести зміни до вказаного вище роз'яснення з метою поширення його положень й на близьких осіб викривача.

Також вказується на відсутність нормативного врегулювання щодо віднесення інформації про викривача та його близьких осіб до категорії інформації з обмеженим доступом сприяє незаконному розголошенню відомостей про викривача та його близьких осіб, що потребує внесенню змін у нормативно-правові акти, якими встановлюється порядок обігу відомостей, що становлять службову інформацію.

Ключові слова: викривач, близькі особи викривача, запобігання корупції, антикорупційне законодавство, інформації з обмеженим доступом, заходи безпеки.

Usikova N.P. Certain aspects of administrative liability for disclosure of information about the whistleblower and his(her) relatives.

The article notes that today there are a number of unsettled issues related to ensuring the whistleblower's right to confidentiality and anonymity, which may create problems during the implementation of the

provisions of Part 2 of Article 172⁸ of the Code of Ukraine on Administrative Offenses. The indicated issue has not only scientific, but also considerable practical significance, since the error in qualifying of this tort is due to the incorrect establishment of the object and subject of the encroachment.

It is indicated that the term “close persons of the whistleblower” within the meaning of the Law of Ukraine “On Prevention of Corruption” and “family members of the whistleblower” within the meaning of the Criminal Procedure Code of Ukraine and the Law of Ukraine “On Ensuring the Security of Persons Participating in Criminal Proceedings” differ in the composition of persons, which limits the application of security measures to certain categories of persons from among the close persons of the whistleblower, and, accordingly, the limitation of the subject of the administrative offense of Part 2 of Article 172⁸ of the Code of Ukraine on Administrative Offenses. The author proposes to bring the norms of the Law of Ukraine “On Ensuring the Security of Persons Participating in Criminal Proceedings”, the Criminal Procedure Code of Ukraine regarding the definition of persons in respect of whom security measures are taken to the norms defined in the Law of Ukraine “On Prevention of Corruption”.

Attention is also drawn to the fact that Parts 2 and 3 of Article 535 of the Law of Ukraine «On Prevention of Corruption» do not contain provisions on extending the provisions on confidentiality and anonymity to the whistleblower’s relatives, in connection with this the author has prepared relevant proposals. The clarification of the National Agency on Corruption Prevention dated February 24, 2021 No. 4 “On ensuring the whistleblower’s right to confidentiality and anonymity” defines a list of information the disclosure of which allows to identify a whistleblower. The author of the article proposes to amend the above clarification in order to extend its provisions to the whistleblower’s relatives.

It is also pointed out that the lack of regulation regarding the classification of information about the whistleblower and his close associates as information with restricted access contributes to the illegal disclosure of information about the whistleblower and his close associates, which requires amendments to the regulatory legal acts that establish the procedure for the circulation of information constituting official information.

Key words: whistleblower, whistleblower’s close associates, corruption prevention, anti-corruption legislation, restricted access information, security measures.

Постановка проблеми. Міжнародними стандартами встановлено захист викривачів, до яких відносяться: Конвенція Організації Об’єднаних Націй проти корупції, де у статті 33 закріплено обов’язок держав-учасниць захищати осіб, які повідомляють про корупцію, від несправедливого поводження [1], Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією, стаття 22 якої вказує на необхідність ефективного та належного захисту тих, хто повідомляє про корупційні злочини [2], Директива про захист осіб, які повідомляють про порушення законодавства Союзу [3] й у інших міжнародних документах.

Законом України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року [4] встановлено інститут викривача, запроваджено його державний захист, права та гарантії захисту, визначено права викривача на конфіденційність та анонімність. Відповідно до статті 53⁵ вказаного Закону заборонено розкривати інформацію про особу викривача, його близьких осіб або інші дані, які можуть ідентифікувати особу викривача, його близьких осіб, третім особам, які не залучаються до розгляду, перевірки та/або розслідування повідомлених ним фактів, а також особам, дій або бездіяльності яких стосуються повідомлені ним факти, крім випадків, установлених законом. За незаконне розкриття відомостей про викривача настає відповідальність, передбачена законом.

З метою забезпечення охорони суспільних відносин, які виникають у зв’язку з реалізацією положень Закону України «Про запобігання корупції» в сфері обігу інформації щодо викривача та його близьких осіб одночасно були внесені зміни у частину 2 ст. 172⁸ Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), якими було запроваджено адміністративну відповідальність за незаконне розголошення або використання в інший спосіб особою у своїх інтересах чи в інтересах іншої фізичної або юридичної особи інформації про викривача, його близьких осіб чи інформації, що може ідентифікувати особу викривача, його близьких осіб, яка стала їй (їм) відома у зв’язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень [5].

У зв'язку з викладеним виникає необхідність у дослідженні окремих аспектів забезпечення права викривача на конфіденційність та анонімність з метою подальшої реалізації положень частини 2 ст. 172⁸ КУпАП, що має не тільки наукове, а й неабияке практичне значення, так як помилка при кваліфікації правопорушення цього делікту обумовлена неправильним встановленням об'єкта та предмета посягання.

Мета статті: дослідити окремі аспекти адміністративної відповідальності за розголошення інформації щодо викривача та його близьких осіб з метою виявлення вад у нормативно-правовому захисті інформації про вказаних вище осіб, з подальшим виробленням пропозицій щодо їх врегулювання.

Стан опрацювання проблематики. У науковій літературі питання забезпечення права викривача на конфіденційність та анонімність та визначення предмету частини 2 ст. 172⁸ КУпАП не набуло широко дослідження. Лише З.А. Загинеї та Р.В. Гречанюк у 2017 році окреслили основні ознаки інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових обов'язків, як предмет адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією [6]. О.О. Дудоров, Р.О. Мовчан, В.Г. Сенік виходячи з аналізу судової практики розгляду адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією, вказали на основні характерні ознаки інформації, як предмету правопорушення ст. 172⁸ КУпАП [7, С. 439]. Також вказане питання поверхнево досліджувалося у науковому коментарі антикорупційного законодавства «Настільна книга детектива, прокурора, судді» за редакцією М.І. Хавронюка [8] та О.М. Костенко у практичному посібнику «Судовий розгляд справ про правопорушення, пов'язані з корупцією» у 2018 році [9, С. 203].

Окремі адміністративно-правові засади захисту прав викривачів були предметом наукового пошуку Є.А. Антоник, О.Б. Ковальчука, О.О. Косиці, С.Л. Кошарновської, Г.В. Татаренко, А.А. Страшка, А.Б. Фодчука, Н.О. Чудик й інших. Разом з тим, у їх роботах залишилися поза уваги дослідження право викривачів на конфіденційність та анонімність.

Серед останніх наукових надбань слід відмітити кандидатську докторську А.Б. Фодчука «Адміністративно-правові засади захисту осіб, які надають допомогу в протидії корупції», у якій наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, яке полягає у розробці проблеми адміністративно-правового регулювання захисту викривачів корупції, а також у формулюванні обґрунтованих теоретичних висновків, узагальнень і пропозицій щодо вдосконалення національного законодавства і практики його застосування у зазначеній сфері, приведення їх у відповідність до міжнародних стандартів [10]. Разом з тим, у його роботі питання адміністративної відповідальності за розголошення інформації щодо викривача та його близьких осіб не окреслювалися, так само, як і у докторській дисертації О.О. Косиці «Адміністративно-правовий механізм забезпечення прав викривачів в Україні» [11].

Виклад основного матеріалу. У абзаці 20 частини 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» під викривачем розуміється – фізична особа, яка за наявності переконання, що інформація є достовірною, повідомила про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону, вчинених іншою особою, якщо така інформація стала їй відома у зв'язку з її трудовою, професійною, господарською, громадською, науковою діяльністю, проходженням нею служби чи навчання або її участю у передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання.

Викривачем у кримінальному провадженні згідно з п. 16² ч. 1 ст. 3 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) є фізична особа, яка за наявності переконання, що інформація є достовірною, звернулася із заявою або повідомленням про корупційне кримінальне правопорушення до органу досудового розслідування [12].

Таким чином, викривачем може бути особа, яка повідомила про:

- 1) корупційні та пов'язані з корупцією кримінальні правопорушення, визначені у примітці ст. 45 КК України;
- 2) пов'язані з корупцією адміністративні правопорушення, визначені главою 13-А КУпАП;
- 3) будь-які інші порушення Закону України «Про запобігання корупції».

Щодо близьких осіб викривача, то під ними, з урахуванням абзацу 4 ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції», необхідно розуміти:

- 1) членів сім'ї викривача, а саме:
 - а) особу, яка перебуває у шлюбі із викривачем та його діти;

б) будь-яких осіб, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки із викривачем (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких не мають характеру сімейних), у тому числі особи, які спільно проживають з викривачем, але не перебувають у шлюбі;

2) інших близьких осіб викривача – чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний та двоюрідний брати, рідна та двоюрідна сестри, рідний брат та сестра дружини (чоловіка), племінник, племінниця, рідний дядько, рідна тітка, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, батько та мати дружини (чоловіка) сина (дочки), усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням викривача.

У той же час пунктами д¹) та є) частини 1 статті 2 та статті 7 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» та пунктом 1) частини 1 ст. 3 КПК України визначено категорії осіб, щодо яких можуть вживатися заходи забезпечення безпеки, зокрема:

1) викривач;

2) близькі родичі та члени сім'ї викривача – чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням, а також особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки, у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі [13].

Порівняльний аналіз категорій осіб щодо яких вживаються державний захист дозволяє зробити висновок різниця між термінами «близькі особи викривача» в розумінні Закону України «Про запобігання корупції» та «члени сім'ї викривача» в розумінні КПК України – під дію Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» та КПК України не підпадають наступні категорії близьких осіб викривача, які визначені у пункті 3 частини 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції»: двоюрідний брат, двоюрідна сестра, рідний брат та сестра дружини (чоловіка), племінник, племінниця, рідний дядько, рідна тітка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, батько та мати дружини (чоловіка) сина (дочки). Вказане обмежує участь вказаної категорії осіб на застосування щодо них заходів безпеки, і відповідно, чи буде предметом адміністративного правопорушення частини 2 ст. 172⁸ КУпАП інформація, яка незаконного розголошена чи використана під час досудового розслідування щодо вказаної категорії осіб.

З наведеного вбачається за необхідність приведення норм Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», КПК України щодо визначення осіб щодо яких вживаються заходи забезпечення безпеки до норм, які визначені у Законі України «Про запобігання корупції».

Законодавство не передбачає випадків, у яких може здійснюватися процедура розголошення інформації про викривача або інформації, яка може ідентифікувати його особу без згоди викривача [14]. З цього приводу заслуговує до уваги погляд А.Б. Фодчука, який у своєму дисертаційному дослідженні вказав, що частина 2 ст. 53⁵ Закону України «Про запобігання корупції», у якій закріплюються гарантії захисту прав викривача на конфіденційність та анонімність, має один суттєвий недолік, який стосується необґрунтованого обмеження сфери її дії. Зокрема, мова йде про частину 2 ст. 53⁵ вказаного Закону, що передбачає підстави та порядок ухвалення рішення про розголошення інформації про викривача або інформації, яка може ідентифікувати особу викривача. Як можна помітити, положення даної статті не поширюються на близьких осіб викривача, що видається йому необґрунтованим [10, с. 90].

Аналогічна ситуація щодо відсутності поширення прав на конфіденційність на близьких осіб викривача вказана у частині 3 ст. 53⁵ Закону України «Про запобігання корупції», норми якої передбачають лише відповідальність «за незаконне розкриття відомостей про викривача». У зв'язку з викладеним пропонується додати у частину 2 та 3 ст. 53⁵ Закону України «Про запобігання корупції» категорію «близькі особи», як суб'єкт на яких повинна поширюватися вказані вище норми:

Існуюча редакція	Пропозиції Усікової Н.П.
Закон України «Про запобігання корупції»	
Стаття 53⁵. Право викривача на конфіденційність та анонімність ... 2. У разі якщо законом дозволяється без згоди викривача ухвалення обґрунтованого рішення про розголошення інформації про викривача або інформації, яка може ідентифікувати особу викривача, викривач повинен бути повідомлений про це не пізніше ніж за 18 робочих днів до дня розкриття відповідної інформації шляхом вручення йому повідомлення про ухвалення відповідного рішення під розписку. У повідомленні про розкриття інформації про особу викривача має бути вказано коло осіб, яким буде розголошена інформація, а також підстави такого розголошення. 3. За незаконне розкриття відомостей про викривача настає відповідальність, передбачена законом.	Стаття 53⁵. Право викривача на конфіденційність та анонімність ... 2. У разі якщо законом дозволяється без згоди викривача ухвалення обґрунтованого рішення про розголошення інформації про викривача або інформації, яка може ідентифікувати особу викривача або його близьких осіб, викривач повинен бути повідомлений про це не пізніше ніж за 18 робочих днів до дня розкриття відповідної інформації шляхом вручення йому повідомлення про ухвалення відповідного рішення під розписку. У повідомленні про розкриття інформації про особу викривача або його близьких осіб має бути вказано коло осіб, яким буде розголошена інформація, а також підстави такого розголошення. 3. За незаконне розкриття відомостей про викривача та його близьких осіб настає відповідальність, передбачена законом.

Що стосується випадків, коли здійснено незаконне розголошення чи використання відомостей про викривача та близьких його осіб, щодо яких вжиті заходи забезпечення безпеки відповідно до Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», то тут на нашу думку необхідно виходити з того, яка саме інформація стала предметом адміністративного правопорушення. Якщо було незаконно розголошено або використано в інший спосіб інформації про викривача, його близьких осіб чи інформації, що може ідентифікувати особу викривача, його близьких осіб, відповідальність настає за частиною 2 ст. 172⁸ КУпАП. Якщо при цьому було додатково розголошено відомостей про заходи безпеки щодо викривача, взятого під захист, наприклад, були розголошені форми та методи заходів безпеки щодо викривача, завдяки яким вдалося його встановити, чи його близьких осіб тощо, то в даному випадку додатково особа буде притягуватися до адміністративної відповідальності ще за ст. 185¹¹ КУпАП, якщо при цьому не буде інших складів адміністративного правопорушення чи кримінального протиправного діяння.

Розголошення відомостей про викривача не вважатиметься порушенням конфіденційності викривача, у таких випадках:

1) вжиття НАЗК заходів щодо забезпечення правового та іншого захисту викривачів, а також проведення перевірки дотримання законодавства з цих питань (п. 13 частини 1 ст. 11 Закону України «Про запобігання корупції»);

2) письмового повідомлення спеціально уповноваженого суб'єкта у сфері протидії корупції протягом 24 годин посадовими і службовими особами державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, посадовими особами органів місцевого самоврядування, юридичних осіб публічного права, їх структурних підрозділів, юридичних осіб, зазначених у частині 2 ст. 62 Закону України «Про запобігання корупції» у разі, одержання повідомлення про вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення їх працівниками (частина 6 ст. 53 Закону України «Про запобігання корупції»);

3) звернення уповноваженого підрозділу (уповноваженої особи) з питань запобігання та виявлення корупції до НАЗК щодо порушених прав викривача, його близьких осіб (п. 3 частина 2 ст. 53⁹ Закону України «Про запобігання корупції»);

4) надсилання особою, яка склала протокол про вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, інформації про особу викривача до НАЗК у разі участі у справі про адміністративне правопорушення викривача одночасно з надісланням протоколу до суду (частина 5 ст. 257 КУпАП);

5) повідомлення слідчим НАЗК у письмовій формі протягом 24 годин з моменту внесення відповідних відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань про початок досудового роз-

слідування за участю викривача, підставу початку досудового розслідування та інші відомості (частина 9 ст. 214 КПК України);

6) надання інформації про викривача на виконання ухвали суду або слідчого судді, постанови дізнавача, слідчого, прокурора;

7) залучення до розгляду, перевірки та/або розслідування повідомлених викривачем фактів передбачених законодавством органів (наприклад, органів досудового розслідування, органів, відповідальних за здійснення контролю за дотриманням законів у відповідних сферах, таких як Державна служба України з питань праці, Державна аудиторська служба України) [14].

Як правильно вказали О.О. Дудоров, Р.О. Мовчан та В.Г. Сенік у своєму коментарі судової практики «Кваліфікація адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією» – інформація як предмет адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, передбаченого у ст. 172⁸ КУпАП, характеризується такою ознакою, як її належність до будь-яких відомостей та/або даних. Інформація може бути зафіксована у будь-якій формі – символічній, текстовій, графічній, звуковій, комбінованій тощо [7, с. 439].

Виходячи з положень частини 1 ст. 1 Закону України «Про інформацію» під інформацією необхідно розуміти «будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді» [15]. За порядком доступу до інформації законодавець у ст. 20 вказаного Закону поділив її на наступні два види: відкрита інформація та інформація з обмеженим доступом. Відкрита інформація – будь-яка інформація, крім тієї, що віднесена законом до інформації з обмеженим доступом. Інформація з обмеженим доступом, відповідно до ст. 21 Закону України «Про інформацію» та частини 1 ст. 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації» [16] поділяється на конфіденційну інформацію, таємну інформацію та службову інформацію.

Під таємною інформацією необхідно розуміти інформацію, доступ до якої обмежується відповідно до частини другої ст. 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації», розголошення якої може завдати шкоди особі, суспільству і державі. Відповідно до чинного законодавства таємною визнається інформація, яка містить державну, професійну, банківську, розвідувальну таємницю, таємницю досудового розслідування та іншу передбачену законом таємницю. Одним з видів таємної інформації, відповідно до Закону України «Про державну таємницю», є секретна інформація, що охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України та які визнані у порядку, встановленому цим Законом, державною таємницею і підлягають охороні державою [17].

У ст. 21 Закону України «Про інформацію» надається визначення терміну «конфіденційна інформація», під якою необхідно розуміти інформацію «про фізичну особу, інформацію, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень, а також інформація, визнана такою на підставі закону». На відміну від вказаної норми, у ст. 7 Закону України «Про доступ до публічної інформації» передбачено усічене трактування визначення терміну «конфіденційна інформація», а саме «інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень, та яка може поширюватися у визначеному ними порядку за їхнім бажанням відповідно до передбачених ними умов». Таким чином у Законі України «Про доступ до публічної інформації» під час визначення терміну «конфіденційна інформація» не вказана одна з його складових, яка передбачена у Законі України «Про інформацію» – «а також інформація, визнана такою на підставі закону.» [18].

Виходячи з диспозиції частини 2 ст. 172⁸ КУпАП конфіденційна інформація стосується двох суб'єктів, викривач та близьких осіб викривача, і за своїм видом поділяється на: інформацію про викривача; інформацію про близьких осіб викривача; інформацію, що може ідентифікувати особу викривача; інформацію, що може ідентифікувати близьких осіб викривача.

У роз'ясненні Національного агентства з питань запобігання корупції (далі – НАЗК) від 24 лютого 2021 року № 4 «Щодо забезпечення права викривача на конфіденційність та анонімність» визначається перелік відомостей про викривача, розголошення яких надає можливість його ідентифікувати: 1) прізвище, ім'я, по батькові; 2) дата і місце народження; 3) місце роботи та посада; 4) місце проходження військової служби; 5) місце навчання/стажування; 6) відомості, які ідентифікують викривача як суб'єкта підприємницької діяльності; 7) сімейний стан; 8) адреса проживання, роботи; 9) номер телефону, поштової скриньки, інші персоніфіковані канали зв'язку;

10) зображення викривача; 11) інформація про акаунти викривача в соціальних мережах; 12) будь-які інші відомості, які дають змогу ідентифікувати особу викривача [19].

Необхідно зауважити, що у вказаних вище роз'ясненнях НАЗК не вказується перелік відомостей, розголошення яких надає можливість ідентифікувати близьких осіб викривача, що потребує внесення змін до вказаного вище переліку. Разом з тим вважаємо, що перелік відомостей, розголошення яких надає можливість ідентифікувати близьких осіб викривача, ідентичний до переліку відомостей, розголошення яких надає можливість ідентифікувати викривача.

Важливим критерієм для визнання предмету у частині 2 ст. 172⁸ КУпАП є встановлення наявності зв'язку між службовими повноваженнями суб'єкта правопорушення та інформацією про викривача або близьких його осіб, яка була одержана суб'єктом правопорушення у зв'язку з виконанням ним своїх службових повноважень. Інформація про викривача та близьких його осіб може бути отримана суб'єктом правопорушення під час:

- отримання та розгляду повідомлення про корупцію, яке надійшло через внутрішні канали повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції»;
- отримання та розгляду повідомлення про корупції, яке надійшло відповідно до Закону України «Про звернення громадян»;
- розгляду повідомлення про корупцію, яке надійшло через Єдиний портал повідомлень про корупцію;
- отримання та розгляд повідомлення про корупцію, що надійшло до спеціально уповноваженого суб'єкта у сфері протидії корупції чи іншого правоохоронного органу;
- надходження, складання та розгляду протоколу про адміністративне правопорушення;
- відкриття кримінального провадження за повідомленням викривача;
- досудового розслідування кримінального провадження;
- судового розгляду кримінального провадження або розгляду справи про адміністративне правопорушення;
- у інших випадках.

Що стосується взаємозв'язку між інформацією та виконанням особою своїх службових повноважень, то тут необхідно врахувати наступні обставини:

- розпорядником інформації повинна бути юридична особа, де працює або виконує обов'язки особа, яка має доступ до інформації про викривача або його близьких осіб;
- наявність зв'язку між службовими або іншими визначеними законом повноваженнями суб'єкта правопорушення та інформацією, яка була ним отримана про викривача або його близьких осіб;
- особі повинно бути доведено попередження, що вона може бути розпорядником інформації про викривача або його близьких осіб у силу виконання нею своїх службових чи інших визначених законодавством повноважень у випадках і в порядку, встановлених законодавством, а також необхідність дотримання відповідних вимог щодо не розголошення такої інформації;
- інформація повинна бути віднесена до службової інформації.

Щодо останнього, на сьогодні не у всіх нормативно-правових актах інформацію про особу викривача, його близьких осіб або інші дані, які можуть ідентифікувати особу викривача, його близьких осіб, віднесено до службової інформації. Наприклад, у Переліку відомостей, що становлять службову інформацію в Міністерстві внутрішніх справ України, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 12 липня 2023 року № 573, інформація про особу викривача, його близьких осіб або інші дані, які можуть ідентифікувати особу викривача, його близьких осіб, віднесена до службової інформації лише у діяльності Головного сервісного центру МВС та територіальних органах з надання сервісних послуг [20]. В інших структурах системи МВС така інформація не відноситься до службової. Як наслідок, буде складно звинувати осіб у розголошенні інформації про викривача та його близьких осіб, якщо обіг такої інформації здійснюється на загальних умовах. У зв'язку з чим пропонується віднести інформацію про викривача, його близьких осіб, до службової інформації або нормативно закріпити певні вимоги до обігу такої інформації:

- документи повинні бути завжди у папці щоб виключити можливість його прочитання. Зберігання документів повинно бути у спосіб, що унеможливує доступ до них сторонніх осіб. Бажано, щоб такі документи зберігалися у шафах, сейфах, що розташовані у службових приміщеннях;

– працівники, яким доручено опрацьовувати документ, визначаються керівником установи, його заступниками, керівниками структурних підрозділів у резолюції до такого документа;

– заборонено виносити за межі установи, крім випадків передачі документів на виконання у структурні підрозділи, що розташовуються поза межами основного приміщення установи. Винесення документа за межі установи здійснюється на підставі резолюції керівника установи (його заступника) або керівника структурного підрозділу, в якому такий документ (його проект) підготовлено. При цьому документ повинен бути вкладений у конверт або упакований у такий спосіб, щоб виключити можливість його прочитання.

– здійснюється обмеження відомостей про особу в матеріалах перевірки (заявах, поясненнях тощо), замінити прізвища, імені, по батькові викривача у матеріалах перевірки за результатами розгляду заяв, повідомлень про корупцію на псевдонім, а також у протоколах процесуальних дій, інших матеріалах кримінального провадження, матеріалах оперативно-розшукових справ за постановою органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, слідчого, дізнавача, прокурора або за ухвалою слідчого судді, суду про зміну анкетних даних. При цьому вказані постанови (ухвали) до матеріалів справи не приєднуються, а зберігаються окремо в органі, у провадженні якого перебуває кримінальне провадження

Висновки. Проведений аналіз чинного законодавства в частині адміністративної відповідальності за розголошення інформації про викривача та його близьких осіб дозволяє зробити наступні висновки.

На сьогодні залишається неврегульованим терміни «близькі особи викривача» в розумінні Закону України «Про запобігання корупції» та «члени сім'ї викривача» в розумінні КПК України та Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», що обмежує застосування до певних категорій осіб з числа близьких осіб викривача заходів безпеки і, відповідно, обмеження об'єкту та предмету адміністративного правопорушення частини 2 ст. 172⁸ КУпАП. Вказане потребує приведення норм Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», КПК України щодо визначення осіб щодо яких вживаються заходи забезпечення безпеки до норм, які визначені у Законі України «Про запобігання корупції».

У частинах 2 та 3 статті 53⁵ Закону України «Про запобігання корупції» відсутні положення щодо поширення на близьких осіб викривача положень щодо конфіденційності та анонімності, у зв'язку з чим автором підготовлено відповідні пропозиції.

У роз'ясненні НАЗК від 24 лютого 2021 року № 4 «Щодо забезпечення права викривача на конфіденційність та анонімність» визначається перелік відомостей розголошення яких надає можливість ідентифікувати лише викривача. Авторкою статті пропонується внести зміни до вказаного вище роз'яснення з метою поширення його положень й на близьких осіб викривача.

Відсутність нормативного врегулювання щодо віднесення інформації про викривача та його близьких осіб до категорії інформації з обмеженим доступом сприяє незаконному розголошенню відомостей про викривача та його близьких осіб, що потребує внесенню змін у нормативно-правові акти, якими встановлюється порядок обігу відомостей, що становлять службову інформацію.

Автором обґрунтовано позицію, що інформація повинна бути одержана у зв'язку з виконанням особою своїх службових або інших визначених законом повноважень (наявність зв'язку між службовими або іншими визначеними законом повноваженнями суб'єкта правопорушення та конкретною інформацією, яка була отримана такою особою у зв'язку з виконанням вказаних обов'язків).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31 жовтня 2003 р.; ратифіковано із заявами Законом України від 18 жовтня 2006 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 49. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text.
2. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (ETS 173): підписана 27 січня 1999 р.; ратифікована Законом України від 18 жовтня 2006 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 47-48. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101#Text.
3. Про захист осіб, які повідомляють про порушення законодавства союзу: директива (ЄС) 2019/1937 Європейського парламенту і ради ЄС від 23 жовтня 2019 р. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2019-0366_EN.html#title2.

4. Про запобігання корупції Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: прийнятий Верховною Радою УРСР 07 грудня 1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
6. Загинець З.А., Гречанюк Р.В. Інформація, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових обов'язків, як предмет адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією (стаття 172-8 КУпАП). *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2017. № 4. С. 96–103. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnapu_2017_4_16.
7. Дудоров О.О., Мовчан Р.О., Сенік В.Г. Кваліфікація адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією (коментар судової практики). Київ: ВД «Дакор», 2020. 508 с.
8. Настільна книга детектива, прокурора, судді: коментар антикорупційного законодавства; за ред. М.І. Хавронюка. Київ: Дакор, 2016. 496 с.
9. Костенко О.М. Судовий розгляд справ про правопорушення, пов'язані з корупцією. Національна академія прокуратури України, 2018. 346 с.
10. Фодчук А.Б. Адміністративно-правові засади захисту осіб, які надають допомогу в протидії корупції: дис. ... д-ра філософії в галузі права 081. Київ, 2020. 276 с.
11. Косиця О.О. Адміністративно-правовий механізм забезпечення прав викривачів в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук, спец.: 12.00.07. Суми, 391 с.
12. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013, № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.
13. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві: Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3782-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3782-12>.
14. Щодо правового статусу викривача: роз'яснення Національного агентства з питань запобігання корупції від 12 червня 2023 р. № 2. URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/pdfjs/?file=/wp-content/uploads/Categories/76/e6/76e65daa2ba92517656940bb52ec31e0fa01f88455f3f8d0d29b4ee1ceac4d21878730.pdf>.
15. Про інформацію: Закон України від 02 жовтня 1992 р. № 2657-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650.
16. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 р. № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>.
17. Про державну таємницю: Закон України від 21 січня 1994 р. № 3855-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text>.
18. Про практику застосування адміністративними судами законодавства про доступ до публічної інформації: постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України від 29 вересня 2016 р. № 10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010760-16#Text>.
19. Щодо забезпечення права викривача на конфіденційність та анонімність: роз'яснення Національного агентства з питань запобігання корупції від 24 лютого 2021 р. № 4. URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2021/03/Rozyasnennya-4-vid-24.02.21.pdf>.
20. Перелік відомостей, що становлять службову інформацію в Міністерстві внутрішніх справ України: затв. наказом Міністерства внутрішніх справ України від 12 липня 2023 р. № 573. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0573320-23#Text>.